

**ENGELLİ İNSANLARIN SOSYAL, EKONOMİK VE VATANDAŞLIK
HAKLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ
KONULU
77/2004 SAYILI TAVSİYE KARARI***

1. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, engelli insanların, özürlerinin kaynağı, özelliği ve ciddiyeti ne olursa olsun, diğer vatandaşlarla eşit temel hak ve yükümlülüklerle sahip olduklarını ve her şeyden önce, mümkün olduğunca iyi ve rahat bir hayat yaşayabilmeleri gerektiğini vurgular.
2. Parlamenter Asamble, toplumda halen mevcut olan bazı engellerin ve özürülere sağlanan desteğin yetersizliğinin, bu kişilerin vatandaşlık, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel haklarından tam ve eşit şekilde yararlanmasını önlediğini derin bir kaygıyla belirtmektedir. Özürülüler, sık sık toplumdan dışlanmakta ve diğer vatandaşların doğal hakları olarak kabul edilen eğitim, çalışma, özel ve aile yaşamı, sağlık ve sosyal güvence, yoksulluktan ve toplumsal dışlanmadan korunma, konut edinme, v.s. gibi temel haklardan yoksun kalmaktadır.
3. Bu bağlamda, Parlamenter Asamble, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmesi, Kadınlara Yönelik Ayrımcılığı Önleme Anlaşması, Çocuk Hakları Anlaşması ve Uluslararası Çalışma Örgütü, UNESCO, Dünya Sağlık Örgütü ve diğer ilgili kuruluşların öngördüğü sosyal gelişme standartlarına tümüyle bağlı olduğunu belirtir. Asamble, Avrupa Sosyal Yasasında ve bu alandaki diğer uluslararası belgelerde yer alan prensiplere bağlılığını tekrar ifade eder.
4. Asamble, geçiş dönemindeki ülkelerde yaşayan özürülülerin sorunlarının, hizmetleri kısıtlayan ekonomik ve finansal krizden dolayı ağırlaştığını ve bu ülkelerin şu anda yaşadıkları kalkınma aşamasında özürülülere ancak kısıtlı kaynaklar ayırabildiklerinin bilincindedir.

* Raportör: Shaitdin Aliyev (Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komitesi Başkanı, Azerbaycan) .

3 Haziran 2004'te Genel Kurul görüşmeleri (bak GA23/CC22/REP/04, Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu "Engelli insanların sosyal, ekonomik ve vatandaşlık haklarının iyileştirilmesi" 24 Mart 2004 tarihinde Erivan'da yapılan Yirmi İkinci Komisyon toplantısında tartışılmıştır; Raportör: Adam Tleuzh – Rusya Federasyonu).

3 Haziran 2004 tarihinde Yirmi Üçüncü Genel Kurul tarafından kabul edilen metin.

5. Son on yıl içinde yasal açıdan kaydedilen bazı ilerlemelere rağmen özürliilerin insan haklarının ihlali, toplum tarafından sistematik şekilde irdelenmemiştir. Özürliilerle ilgili yasaların ve politikaların büyük bir kısmı, bu kişilerin sağlam vatandaşlarla aynı haklara sahip olamayacakları varsayımına dayanmaktadır. Buna bağılı olarak özürlii kişilerin sorunları genellikle rehabilitasyon ve sosyal hizmetler açısından irdelenmektedir.
6. Engelli insanların tüm siyasi, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının özürlii olmayan diğeri vatandaşlarla eşit olmasını sağlayacak daha geniş kapsamlı yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası yasaların özürlii kişilerin haklarını koruma konusundaki gitgide önem kazanan rolünün uluslararası toplum tarafından kabul edilmesine rağmen, özürliilerin durumunu iyileştirmenin ve sosyal değışikliğı kolaylaştırmanın en etkin yollarından biri ulusal mevzuat ve yasalardır.
7. **Bundan dolayı Parlamenter Asamble, KEİ üye ülkelerinin Parlamento ve Hükümetlerine aşığıdaki önerilerde bulunur:**
 - i. Ulusal anayasalar ve ayrımcılığa karşı özel yasalar aracılığıyla özürlii kimselerin karşılaştığı ayrımcı davranışları ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri **alarak**, ayrımcılığı yasa dışı ilan etmek. Ayrımcılığa karşı mevcut yasaları güçlendirmek ve özürliilerin topluma katılmasını önleyen engelleri saptamak;
 - ii. Özürlii kişilerin haklarıyla ilgili ulusal mevzuatı uluslararası standartlarla **uyum sağlayacak şekilde geliştirerek**, bu alanda ortak standartlar oluşturmak. Bu standartların özürliilere yönelik politika ve programlarda yer alması ve özürliilerin yaşamını olumlu şekilde etkileyecek önlemlere yansıtılması gereklidir;
 - iii. Hem özürlii hem kadın olmaktan kaynaklanan çifte ayrımcılıkla karşılaşan özürlii kadınlara özel destek **sağlamak**. Toplumdan dışlanan özürlii kadınların toplumun tüm faaliyetlerine dahil edilmesi için çaba gösterilmelidir;
 - iv. Azınlıklar, sığınmacılar ve göçmen işçiler arasında yer alan ve çifte ayrımcılıkla karşılaşan özürliilere özel ilgi **göstermek**;
 - v. Özürlii çocukların, insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanabilmesi için gerekli tedbirleri **almak** ve özürlii çocuklara uygulanan ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli yasaları geliştirmek ve uygulamak;
 - vi. Özürliilerin eğitimi ve topluma katılımında önemli bir rol oynayan ailelerin özürlii fertlerine destek olabilmelerine en geniş kapsamlı şekilde **yardımcı olmak**;
 - vii. Özürliilerin sağlık hizmetlerine kolaylıkla ulaşabilmesini **sağlayarak**, onlara daha kapsamlı tıbbi rehabilitasyon olanakları sunmak. Özürliilerin ihtiyaç duydukları alet ve donanımı sağlamak ve yerel olarak üretilme kapasitelerini geliştirmek;
 - viii. Engelli insanların – çocuklar, gençler ve erişkinler – diğeri vatandaşlarla aynı eğitim olanaklarına sahip olması hakkını savunan politikalar **oluşturmak**. 1989 tarihli Çocuk Hakları Beyanamesi'nde yer alan evrensel eğitim haklarına, Herkes İçin Eğitim Dünya Deklarasyonu (1990), Özürlii Kişilere

Fırsat Eşitliğinin Standart Kuralları (1993), UNESCO Salamanca Bildirisi ve Eylem Çerçevesi (1994), ve Dakar Eylem Çerçevesi (2000) gibi uluslararası belgelerde de değinilmektedir. Özürlülerin eğitimi mümkün olduğunca genel eğitim sisteminin içinde yer almalıdır. Bu eğitimin sorumluluğunun ülkenin eğitim yetkilileri tarafından üstlenilmesi ve zorunlu eğitim yasalarının tüm özürlü çocukları kapsamına alması gereklidir;

- ix. Özürlülere daha fazla istihdam imkanları yaratarak, onları dışlanma, yoksulluk ve sosyal sınırlamanın yarattığı kısır döngüden kurtarmanın en etkin yöntemi olarak iyi bir işte çalışmalarını **sağlamak**. Özürlülerin iş bulmakta ve toplumda yer almakta karşılaştıkları engeller, yönetmelikler, programlar, mesleki yönlendirme, mesleki eğitim, işe yerleştirme ve izleme gibi bir dizi yöntem ve tedbirle ortadan kaldırılabilir. İşverenler, özürlülere terfi ve eğitim konularında eşit fırsatlar tanıyarak destek vermelidir.
- x. Elli kişiden fazla personel çalıştıran şirketlerde özürlüler için asgari bir kota **ayrılmak** ve bu kotayı uygulamayan şirketlerin tüm özürlülerin yararlanacağı özel bir fona katkıda bulunmasını zorunlu kılmak;
- xi. Fiziki ortamın farklı özürlülere sahip kişiler için ulaşılabilir olmasını **sağlamak**. İnsan yerleşimlerini planlarken bu noktayı göz önünde tutmak ve özürlülerin tüm kamu bina ve tesislerine girmelerini ve kamu taşımacılık araçlarına binmelerini sağlayacak politikalar uygulamak;
- xii. Özürlülerin kültürel faaliyetlere katılmak için müze, tiyatro, sinema, park, stadyum, kongre merkezi, kütüphane gibi tesislere girebilmelerine olanak sağlamak için çaba **göstermek**;
- xiii. Ulusal ve toplumsal seviyede sosyal hizmetler, sosyal sigorta sistemleri, yardım programları **geliştirmek**;
- xiv. Televizyon, radyo ve yazılı basında özürlülerin durumunu iyileştirmek amacıyla **bilgi vermek**. Tüm kamu iletişim araçları, gerek halkı gerek özürlüleri, özürlü hakları konusunda bilinçlendiren ve destekleyen sunumlar yaparak, geleneksel önyargı ve yanlış bilgilerin insanların zihnine yerleşmesini engelleyen programlar yayımlayacaktır. Özürlüler ve aileleri, sahip oldukları haklar ve yararlanabilecekleri hizmetler konusunda bilgilendirilecektir;
- xv. İnsanların kitlesel şekilde sakatlanmasına sebep olan savaşları ve terörist hareketleri **protesto etmek**;
- xvi. Özürlülerin durumunu iyileştirmeyi amaçlayan uluslararası anlaşmalara katılarak uluslararası seviyede **işbirliği yapmak**;
- xvii. Birleşmiş Milletlerin, özürlü kişilerin haklarını ve saygınlığını desteklemek ve korumak amacıyla düzenlediği öneri ve taslakları içeren kapsamlı bir uluslararası anlaşmanın hazırlanmasında aktif rol **oynamak**.

8. **Parlamentar Asamble**, KEİ Dışişleri Bakanları Konseyi'ni bu Tavsiye Kararını incelemeye davet eder.